

Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

УДК 37.037

Ігор Бакіко

Методичні основи антиалкогольного виховання в сучасній школі

Луцький національний технічний університет (м. Луцьк)

Постановка наукової проблеми та її значення. Однією з найшкідливіших звичок, які завдають серйозної шкоди здоров'ю людини, є зловживання спиртними напоями. Боротьба з пияцтвом й алкоголізмом сьогодні – важлива економіко-соціальна проблема. Алкоголь підриває здоров'я людини, призводить до деградації особистості, негативно впливає на всі сторони суспільного життя – економіку, побут, мораль і свідомість людей [1; 8]. Отож антиалкогольне виховання школярів – актуальна проблема.

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми, яка потребує вирішення. Проблема алкоголізму серед підростаючого покоління докладно вивчається та висвітлюється у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі. Учені світу спільно прагнуть зрозуміти й усунути причини цього страшного лиха сьогодення. Є чимало наукової літератури з проблем алкоголізму серед учнівської молоді. Ця проблема досліджується за різноманітними аспектами. Особливий інтерес становлять, на нашу думку роботи І. Д. Звереві, Л. Г. Коваль, І. С. Кона, В. Ю. Котлякової, О. М. Маюрова, Н. А. Мірошниченко, В. А. Татенко, Т. М. Титаренко, М. М. Фіцули, С. Р. Хлебик, І. В. Шеремета й ін.

Завдання дослідження:

- 1) проаналізувати літературні джерела з проблеми антиалкогольного виховання школярів;
- 2) визначити алгоритм проведення антиалкогольного виховного заходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виховна робота спрямована передусім на школярів із низьким рівнем антиалкогольної вихованості. Для її здійснення педагог має володіти передовими методами психолого-педагогічного діагностування, прийомами виховного впливу [2].

Приступаючи до організації антиалкогольної виховної роботи з учнями, слід передбачати, що насамперед важливо виявити рівень їхньої антиалкогольної вихованості, тобто рівень поінформованості про шкідливий вплив алкоголю на організм людини та її діяльність, їхнє ставлення до спиртного, наявність звички щодо його вживання, ставлення до фізичної культури та до різних видів спорту, щоб у подальшому використати ці відомості в організації виховної роботи.

Для ефективності антиалкогольної виховної роботи зі школярами насамперед важливо встановити доброзичливі, довірливі стосунки між викладачем і вихованцем. Спостереження переконують, що встановлення доброзичливих контактів, щирих взаємостосунків, взаємного довір'я ускладнюється тим, що учні нерідко ставляться з підозрою до педагогів, для деяких із них характерна замкнутість. Особливо це стосується тих, які систематично вживають спиртне. Важливе значення при цьому має авторитет педагога, знання ним учнів, уміння швидко орієнтуватися в ситуації, передбачити наслідки своїх дій.

В антиалкогольній виховній роботі велике значення має її систематичний характер. Вона передбачає не тільки випадкові бесіди з конкретного випадку вживання учнем спиртного, а й профілактичну бесіду чи іншого виховного впливу, постійне внесення коректив до змісту й методики цієї роботи.

Недоцільно з приводу конкретного допущення учнем випадку вживання спиртного розбиратися, як кажуть, “за гарячими слідами”. У такому разі схвильований вихованець не готовий психологічно сприймати моральні настанови й здебільшого негативно реагує на зауваження та докори, що нерідко призводить до конфліктної ситуації [5].

В антиалкогольній виховній роботі важливо в кожному конкретному випадку продумати створення педагогічної ситуації, яка сприяла б формуванню в школярів позитивних рис, що протидіяли

їхньому потягу до алкоголю. У виховній роботі важливо уникати умов, які закріплюють в учнів позицію невдах, сприяють зростанню комплексу неповноцінності. До цього призводить часте моралізування перед класом учнів за вживання спиртного чи інші скоєні негативні вчинки. У такому разі насамперед слід змінити соціальну позицію таких учнів у класі, залучати таких юнаків (дівчат) до цікавих видів діяльності, зокрема фізкультурно-спортивної, у якій вони могли б досягти успіхів і відновити свій авторитет у класі серед ровесників.

Виховний вплив педагог здійснює безпосередньо на особистість або через колектив. Ці способи впливу взаємопов'язані між собою. Безпосередній виховний вплив на особистість можна здійснювати наодинці або в присутності свідків (учнів, батьків, педагогів), що посилює виховний ефект безпосереднього впливу. Однак зловживати створенням таких умов не слід, оскільки вони зачіпають почуття особистості вихованця та його негативний учинок стає відомим. Здебільшого відсутність сторонніх осіб створює сприятливі умови для встановлення довір'я між педагогом і учнем, він стає відвертим та більш піддатливим до виховних впливів.

В антиалкогольній виховній роботі слід намагатися демонструвати, які негативні наслідки має вживання алкоголю не тільки для них, а й для їхньої сім'ї, класу, суспільства загалом. Це дає позитивні результати за умови, що особистість дорожить думкою батьків чи колективу класу. Ефективним засобом у цій роботі стало залучення юнаків і дівчат до значущих для них видів діяльності.

Велике значення в антиалкогольному вихованні школярів має координація виховного впливу учителів, батьків, учнівського колективу. Вона здійснювалася за постійного аналізу результатів виховного впливу, обміну думками з основних питань життя та діяльності учнів [4].

Молодь, яка систематично вживає алкоголь, слід намагатися переконати в тому, що вона проявляє безсилля перед алкоголем, що вживання алкоголю стає неконтрольованим, тому треба шукати шляхи виходу із такої залежності. Для цього пропонувалося проаналізувати ті ситуації, у яких опинялися молоді люди й були не здатні зупинитися перед спокусою випити. Визнання безсилля означає усвідомлення того, що особа вживає алкоголь проти своєї волі й не може припинити зловживання навіть тоді, коли бажає це зробити. При цьому показували ті життєві втрати, яких людина зазнала (досягнення в спорті, у навчанні, у цікавих справах) через уживання алкоголю. Усвідомлення цих утрат приводило до підвищення мотивації щодо виправлення поведінки, емоційно пережитої потреби змінити її, позбутися негативної звички.

У процесі формування непримиренності до пияцтва й алкоголізму слід домагатися, щоб учень не тільки розумів, що вживання спиртного – огидне та мерзенне, а переймався тим, що в суспільстві є таке явище [6].

Розкриваючи згубний вплив алкоголю на здоров'я людини, важливо, щоб молоді люди усвідомили таку істину: алкоголь в будь-якій дозі негативно впливає на організм людини, а не тільки в разі зловживання ним. Тут ураховують те, що факти вживання алкоголю дорослими людьми без видимих негативних наслідків для здоров'я викликають у молоді сумніви в істинності такого твердження. Цей сумнів посилюється після першого помірного вживання спиртного та відчуття задоволення й ейфорії. Підступність алкоголю полягає в значному випередженні його негативних об'єктивних наслідків позитивними суб'єктивними ефектами. Серйозні відхилення здоров'я як наслідок алкогольного зловживання виникають уже після формування алкогольної залежності [9].

В антиалкогольній роботі важливо сформувати в молоді таку рису, як рішучість, яка потрібна для того, щоб у ситуаціях, що спонукають до вживання алкоголю, змогти сказати собі "Ні!". Це може зробити людина, яка завжди поважає себе й інших, упевнена в собі та своїх діях, відповідає за вчинки, не дозволяє порушувати власні права й не ігнорує права інших [3; 7].

Формування такої рішучості здійснюється поетапно. Якщо складається така ситуація, де треба відмовитися, можна порадити такий алгоритм поведінки:

1. Слід усвідомити суть проблеми, розібратися, що тобі в ній не подобається й чого ти хочеш насправді.
2. Поясни своє ставлення до ситуації, висловивши свої думки й почуття щодо проблеми й поведінки твоєму співрозмовникові, скажи, що тебе хвилює (наприклад, "мені не подобається...").
3. Сформулюй свою відповідь, як ти хочеш бачити ситуацію (наприклад, "Я б хотів, щоб ти...").
4. З'ясуй, як ставиться співрозмовник до твоєї думки, попроси відповісти, що він думає про це.
5. Уважно вислухай співрозмовника, хай він висловить свої думки й почуття.
6. Подякуй. Незалежно від реакції співрозмовника закінчи розмову словами вдячності (наприклад, "Дякую...") [10].

Висновки й перспективи подальших досліджень. 1. Аналіз науково-популярної літератури з проблеми антиалкогольного виховання в сучасній школі дав змогу визначити шляхи проведення

виховної роботи. Досить великий позитивний вплив на виховання таких дітей справляє саме робота з фізичного виховання.

2. Алгоритм проведення антиалкогольного виховного заходу зі школярами, які перебувають на низькому рівні антиалкогольної вихованості, обіцяє дати позитивні результати. При цьому важливо роботу проводити систематично та координувати її з учителями, батьками, учнівським колективом.

3. Перспективи подальших досліджень із цієї проблематики – визначення стану поширення вживання алкогольних напоїв серед учнівської молоді.

Література

1. Бакіко І. Шляхи позбавлення від шкідливих звичок серед молоді засобами фізичної культури й спорту / І. Бакіко // *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки*. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – № 1 (5). – С. 33–36.
2. Жуков М. Н. Подростковая преступность и ее профилактика средствами физической культуры и спорта / М. Н. Жуков // *Теория и практика физ. культуры*. – 2005. – № 3. – С. 53–55.
3. Запорожченко В. Г. Образ жизни и вредные привычки / Запорожченко В. Г. – М. : Медицина, 2004. – 32 с.
4. Коваль Л. Г. Соціальна педагогіка / Соціальна робота : навч. посіб. / Л. Г. Коваль, І. Д. Зверева, С. Р. Хлебнік. – К. : ІЗМН, 2007. – 392 с.
5. Колесов Д. В. Предупреждение вредных привычек школьников / Колесов Д. В. – М. : Педагогика, 2006. – 176 с.
6. Маюров А. Н. Антиалкогольное воспитание : пособие для учителя / Маюров А. Н. – М. : Просвещение, 2003. – 189 с.
7. Ранняя профилактика отклоняющегося поведения учащихся (Психолого-педагогический аспект) : пособие для учителя / под ред. В. А. Татенко, Т. М. Титаренко. – К. : Радян. шк., 2007. – 128 с.
8. Фука М. М. Основы медико-санитарной подготовки : посіб. для вчителя. 10 клас / М. М. Фука. – Т. : Астон, 2006, – 160 с.
9. Шевченко С. Шкідливі звички шкільної молоді (До проблеми оздоровлення нації) / С. Шевченко // *Рідна шк.* – 2003. – № 2. – С. 19–22.
10. Шеремет І. Індивідуальна антиалкогольна виховна робота в діяльності вчителя фізичної культури / І. Шеремет // *Фіз. виховання в шк.* – 2005. – № 6. – С. 46–48.

Анотації

У статті проаналізовано шляхи антиалкогольної виховної роботи серед підростаючого покоління. Установлено, що за дотримання відповідного алгоритму проведення виховного заходу можна отримати позитивні результати.

Ключові слова: *виховна робота, алкоголь, школярі, здоров'я, алкогольна вихованість.*

Игорь Бакико. Методические основы антиалкогольного воспитания в современной школе. *В статье рассматриваются пути антиалкогольной воспитательной работы среди подрастающего поколения. Устанавливается, что при соблюдении соответствующего алгоритма проведения воспитательного мероприятия можно получить положительные результаты.*

Ключевые слова: *воспитательная работа, алкоголь, школьники, здоровье, алкогольная воспитанность.*

Igor Bakiko. Methodical Bases of Education Are at Modern School. *In the article the ways of the anti-alcohol educate work are examined among a rising generation. It is set that at the observance of the proper algorithm of spending of an educate measure it is possible to get positive results.*

Key words: *educate work, alcohol, schoolboys, health, alcoholic breeding.*